

E. ZOLA:

RIM

Poslovenil ETBIN KRISTAN

(Nadaljevanje.)

"Gotovo, gotovo. Tako tudi vprašanje ce-hov. Mnogo se bavim z njim, morda celo ne-koliko preveč. Ko je bil zadnjič tukaj, me je zabaval z njim izredno vztrajno, kakor pred kratkim drug Vaš rojak, eden najboljših, naj-odličnejših ljudij, gospod baron de Fouras, ki nam je prideljal lepo romanje Petrovega vi-narja, in' ni imel miru, dokler ga nisem spre-jel, pa je potem skoraj celo uro govoril z me-noj o tem. Ali reči se mora, da nista nikakor složna; kajti eden me milo prosi, naj storim, česar nikakor ne smem storiti, ako poslušam drugega."

Razgovor je kar od začetka prišel na stran-ski tir. Pierre je čutil, da se odvrača od nje-gove knjige, ali spomnil se je, da je vikontu naravnost obljubil za slučaj, če uze papeža in se poda prilika, da ga poskusni pripraviti do odločilne besede o glasovitem vprašanju, če imajo biti zadruge proste ali obligatne, od-prte ali omejene. Odkar je bil v Rimu, je do-bival pismo z pismom od ubogega vikonta, ki ga je protin prikenil na Pariz, medtem ko je baron, njegov tekmeč, porabil prekrasno priliko romanja, katero je vodil, da bi izsilil pritrdilno besedo iz papeža; to bi bil potem zmagoslavno prinesel domov. Duhovniku je bilo na tem, da vestno izpolni svojo obljubo.

"Vaša svetost ve bolje od nas vseh, kje je modrost. Gospod de Fouras misli, da je reši-tev delavskega vprašanja enostavno v obnovi-vitvi starih prostih cehov, gospod da je Choue pa želi obligatorične, novim pravilom podvržene zadruge pod zaščito države. Gotovo se vjema ta nazor bolje s sedanjimi so-cialnimi idejami. Če bi Vaša svetost milostno pritrdili temu mnenju, bi mlaada katoliška stranka na Francoskem gotovo dosegla naj-lepi uspeh. Razvilo bi se velikansko delav-sko gibanje za slavo cerkve."

"Pa ne morem", je Lev XIII. odgovoril mi-nega obraza. "Na Francoskem zahtevajo od mene znirom take reči, ki jih ne morem, ki jih nočem. Povedati pa smete gospodu de la Choue, to Vam dovolim, da tako, kakor ne morem zadovoljiti njemu, tudi gospodu de Fouras ne bo udovoljeno. Tudi on je vzel s sa-bo samo izraz moje naklonjenosti do Vaših dragih francoskih delavcev, ki toliko premo-rejo za obnovitev vere. Spoznajte že vendar na Francoskem, da so podrobna vprašanja, enostavna organizacijska vprašanja, v katera ne morem na noben način posezati, če nočem priti v nevarnost, da jim podelim važnost ka-tere nimajo, in da užalim ene, če napravim drugim preveliko veselje."

Lahen smehljaj se mu je pojavil na ustnah. V tem smehljaju se je kazal ves konciliant, razumni državnik, ki nikakor ne mara izpo-stavlja svoje nezmotljivosti v nepotrebnih avanturah. Popil je zopet požirek sirupa in se obriral z robcem, kakor vladar, čigar slo-vesno dnevno delo je opravljeno, pa ima zdaj čas in si je izbral to pozno uro, da lahko brez naglice govor, dokler se mu ljubi.

Pierre se je trudil, da bi ga dovedel nazaj k svoji knjigi.

"Gospod vikont de la Choue je bil tako dober z menoj — moji knjigi namenjeno uso-do pričakuje, kakor da je njegovo lastno de-lo! Zato bi bil zelo vesel, če bi mu mogel pri-nesti dobrotljivo besedo Vaše svetosti."

Ali papež se je le brisal, ne da bi odgovoril.

"Seznanil sem se z njim pri Njegovi emi-nenci kardinalu Bergerotu. Tudi to je veliko srce, čigar plameča ljubezen do bližnjega bi moralna zadostovati, da ustvari zopet verno Francijo."

Zdaj je bil učinek trenoten.

"Oh da, gospod kardinal Bergerot! Čital sem njegovo pismo na čelu Vaše knjige. Tisti dan, ko Vam ga je pisal, je bil zelo slabo na-dvhajen, in Vi, moj sin, ste bili zelo kaznjivi, da ste ga objavili. Še vedno ne morem verjeti, da je gospod kardinal Bergerot čital gotova mesta Vašega dela, ko Vam je poslal svoje popolno soglasje. Rajšči mu očitam neznanje in lahkomisljenost. Kako bi bil mogel odobriti Vaše napade na dogmo, Vaše revolucionarne teorije, ki merijo na popolno uničenje naše svete vere? Če je to čital, tedaj nima drugega opravičila kakor nenadno, nerazumljivo, ne-odpustno zmoto. Seveda vladva v malem delu francoskega duhovništva slab duh. To so gal-čanske ideje, ki neprehenoma rastejo kakor plevel, to je fronderski liberalizem, ki se ne-prehenoma upira naši avtoriteti, ki ga večno mika svobodno raziskavanje in sentimentalne pustolovščine."

Oživel je, italijanske besede so se mešale v počasno francosko govorico in njegov glo-

boki, nosiljajoči glas je zveneče kakor kovina prodiral iz slabotnega, kakor iz voska in snega sestavljenega telesa.

"Naj zve gospod kardinal Bergerot: Tisti dan, ko spoznamo v njem le še upornega sina, ga staremo. Dolžan je dajati zgled pokorščenje; sporočili mu bomo svojo nezadovoljnost in upamo, da se podvrže. Nedvomno sta poniznost in ljubezen do bližnjega veliki kreposti, in vedno smo jih spoštovali v njem. Ali te čednosti ne smejo biti zavetišče rebeličnega srca, zakaj če jih ne spremlja pokorščina, niso nič. Pokorščina, pokorščina je najkrasnejši lišč velikov svetnikov!"

Pierre je poslušal presenečen in zmeden. Pozabil je na samega sebe in misil, le na do-brega, strpljivega moža, na katerega je zdaj priklidal to vsegamogočno jezo. Torej je imel don Vigilio prav: Ovadbe škofov iz Poitiers in Evreux so imele preko njegove glave zadeti nasprotnika njiju klerikalno zakrnjene trdo-vratnosti, blagega, dobrega kardinala Berge-rota, to vsaki bedi, vsaki bolesti revežev in malih ljudi odprto dušo. Obupaval je; depun-iciaco tarbskega škofa, tega orodja jamskih očetov, ki je zadelo vsaj le njega samega kot odgovor na mesto o Lurdru, je še sprejel; ali zahrtna vojna onih drugih dveh ga je ogorčila in navdala v uporno bolestjo. Iz slabotnega starca s krhkim ptičjim vratom pa je zdaj videl vstajati takega besnega, strašnega go-sposa, da je vztrepetal. Kako ga je mogla zunanjost, ko je vstopil, tako zaspeliti, kako je mogel misliti, da je to le slab sestradan mož, ki hrepenu po miru in je pripravil vse dovo-liti? Sapica je zavela po dremajoči sobi in je zopet prinesla boj, zopet zbudila njegove dvo-me in njegov strah. Oh, ta papež je bil po-vsem tak, kakor so mu ga bili naslikali v Ri-mu, kakor si ga ni bil hotel misliti: Bol duho-vit nego čustven, brezmerno ponosen, od mla-dosti poln najvišje častihlepnosti, tako da je obljubil svoji obitelji triumf, da bi dosegel od nje potrebne žrtve. Odkar je sedel na papežev prestol, kaže povsod in v vsem le en na-men: Vladati, za vsako ceno vladati, vladati kot neomejen, vsegamogočen gospod! Resničnost je ostala z neodljivo silo; pa vendar se je še upiral in se je z vso trmo še enkrat hotel polastiti svojih sanj.

"O, Sveti oče, neizmerno bi me bolelo, če bi imel Njega eminenca zaradi moje knjige le najmanjšo sitnost! Jaz, ki sem kriv, sem la-hko odgovoren za svojo napako — ali Njega eminenca, ki je le slušal svoje srce, ki je mo-gel grešiti le vsled svoje prevelike ljubezni do razdovedancev tega sveta!"

Lev XIII. ni odgovarjal. Zopet je dvignil svoje čudovite oči, te žareče, žive oči v ne-gibčnem obrazu alabastrovega malika, in sre-po gledal Pierra.

In v mrzlici, ki je zopet pograbila Pierra, je videl, kako je neprehenoma rastel v kra-soti in bleščobi.

(Dalje prihodnjič.)

AGITATORJI NA DELU

Izkaz naročnin, ki so jih poslali agitatorji "Proletarca".

Vse naročnine, ki jih poslajo zastopniki in drugi agi-tatorji Proletarca, so šteče na bazi polletnih naročnin. Namreč agitator, ki počela eno celotno, je zabeležen v tem seznamu z dvema polletnima.

X. IZKAZ.	
Henrik Pečarič, na agitaciji v New Yorku in Penni	34
Anton Jankovich, Cleveland, Ohio	21
Jacob Rožič, Milwaukee, Wis.	14½
Anton Zornik, Herminie, Pa.	14
John Krebel Cleveland, O.	9
Chas. Fogorelec, Chicago, Ill.	8
Anton Per, Springfield, Ill.	7
Frank Stih, Sheboygan, Wis.	6
John Rak, Chicago, Ill.	6
Joseph Snay, Bridgeport, Ohio	4½
Leonard Alpern, Milwaukee, Wis.	4
John Zornik, Detroit, Mich.	4
John Jereb, Rock Springs, Wyo.	4
Frank Bizjak, Chicago, Ill.	4
Michael Jerala, Moon Run, Pa.	3
Frank Martinjak, La Salle, Ill.	2½
Vincent Pugelj, West Allis, Wis.	2
Frank Boltezar, Pueblo, Colo.	2
Frank Skufca, Indianapolis, Ind.	2
Bartol Yerant, Aliquippa, Pa.	2
Frank Zaitz, Chicago, Ill.	2
Frances Zakovček, No. Chicago, Ill.	2
Jennie Ladstatter, Chicago, Ill.	2
Frank Podboy, Parkhill, Pa.	2
Joseph Korsch, Detroit, Mich.	1½
Max Kotnik, Akron, Ohio	1
Caroline Macerl, Chicago, Ill.	1
Joseph Jereb, Akron, Ohio	1
John Krizaj, Salem, Ohio	1
Anton Sular, Arma, Kans.	1½
Skupaj v tem izkazu (4 tedne) 167½ pol-letnih naročnin. Prejšnji izkaz (5 tednov) 120.	

AKO ste prejeli Proletarca, ne da bi si ga sami naročili, je vam bil poslan, ali pa izročen po naročilu nekoga, ki želi, da ga prečitate in ako vam ugaja, da si ga naročite. Prečitajte to številko Prole-tarca pazno, in uvideli boste, da vam vaš prijatelj nudi list, ki je res vreden, da postanete njegov naročnik.

J. P. MORGAN POSTAJA SPET MOGOCE

Mnogoletni poglavlar Wall streeta in mednarodni finančni magnat J. Pierpoint Morgan je v sledi krah 1. 1929 zelo izgubil svoj vpliv. Od kar pa so si bankirji s pomočjo zvezne vlade in njenih posojil opomogli in se pričeli znova zavedati svoje prejšnje odločjujoče moći v vladnih poslih, prihaja Morgan zopet v ospredje. Poleg predsednika Roosevelta je Morgan najbolj za-straten Amerikanec. Giblje se brez telesne straže edino kadar se vozi s svojo jahto in enako tudi predsednik Roosevelt. Na tej sliki je Morgan, ko se je peljal prosto poletje na petmesečne počitnice v Anglijo, in njegova jahta, ki stane dva milijona dolarjev. Oprenjava je z najnovjejšimi brzovojnimi napravami, da je Morgan, kadar je na morju, prav tako lahko v neprestani zvezni s Wall Streetom, kakor če je doma.

RESNICA O MASAKRU V ŠPANIJI JE ODKRITA

(Nadaljevanje 1. strani.)

zadušena s silo orožja, armade in vpliva katoliške cerkve. To- da vlada ni zmagala. Kakor v Mehiki, je cerkev srednjega veka tudi v Španiji odigrala. Ne bo obdržala v starri fevdalni obliki, pa tudi če pokolje nadaljne tisoče naprednih špan-skih delavcev in kmetov. Kajti duh njihove revolte ni zadušen. Vsa poročila zastopniku zuna-jnih listov pričajo to.

(Kaj naj bi pisal?)

Forest City, Pa. — Človek se vprašuje, kaj naj bi pisal, da bi ustregel čimvečitljivem čitateljem. Kajti ustregič vsem je nemogoče. Pravijo, da celo Bog, ki je vsegamogočen, ne bi mogel vse zadovoljiti; kako naj bi mogel ugasiti vsem od kraja posamezni zemljani! Obiskujejo rojake iz naselbine do naselbine in poslušata: mnogi tarnajo, drugi zelo kritizirajo, ko pa jih opozoriš, da lahko temu bednemu stanju store konec, ako se organizirajo v socialistični stranki in se izrečejo za njen program, se umirijo in odkivajo, češ, nič ne bi pomagal, kajti revni in bogati so bili in bodo; krize so bile prej in bodo v bodoče.

Opozaval sem nesramno igranje demokratskih in republikanskih politikov s to delav-sko rajo. Kako ti znajo ti ljudi zaplesti v svoje mreže!

Delavci, če nočete biti celo večnost žoga, pričenite misli zase! V ta namen citajte delav-ske liste in socialistične knjige. Le razumnii proletarski razred, združen za svoje ideale, se bo lahko uprl v steno kapitalizma in jo podrl. Delavsko ljudstvo bo osvobodilo, kadar bo toliko razumno, da se bo znalo o-tresti zavajalcev. Danes jim še verjamem v sledi, kar pokazuje posebno na volilne dneve.

Kriza vsepopsov. Tekma med delavci za redke prilike zapo-sliti je neznosna. Plače so ni-zke. Mnogi nestalno zaposleni prejemo le toliko zaslужka, da jim ne pusti ne živeti ne u-mreti. Mar se delavcem izplača podpirati tako uredbo?

Cas je, skrajni čas, da se iz-pametujem! Kajti rešitev iz se-danjih razmer je v njihovih ro-kah.

Ko to pišem, se nahajam v Forest City, Pa. Stanujem pri družini Frank Ratajca, kjer se počutim doma. Strežejo mi ka-kor da bi bil njihov sin. Pri takih ljudeh človek malo pozabi na nevedo, s kakršno se mora boriti, ko je na agitaciji. Kajti v pomenku z razumnimi si od-počje.

O potovanju in uspehih pa bom poročal ob drugi priliki.

Revolucija v Španiji je bila

Z letaki od hiše do hiše

Cicer, III. — V nedeljo 28. oktobra smo se nekateri člani in članice kluba t. 1 zavzeli raznasiati agitacijske letake so-cialistične stranke. Z delom smo pričeli zgodaj dopoldne. Namen agitacije do hiše je seznamiti vse stanovalec s programom soc. stranke in njeni-mi kandidati. Mi nismo edini, ki se poslužujemo te metode, kajti prav tako jo uporabljajo demokrati in republikanci. Razlika je le, da socialisti nismo plačani za tako delo in ne pričakujemo osebnih privilegijev ali političnih služb, kot demo-crati in republikanci. Socialisti delajo za svojo stranko iz pre-pričanja, demokrati in republi-kanci pa za plači ali pa za drugih sebičnih razlogov.

Ko sem prišla omenjeno nedeljo zjutraj v urad Proletarca, da dobim pamflete in da mi od-kažejo ulice, koder jih naj raz-nesem, izvem, da so John Rak, Jack Groser in drugi že na-delu. "So pa zgodnji," sem si mislila, kajti večer prej so bili v Waukeganu na prireditvi an-glesko poslujočega društva in so prišli domov pozno — in na-ta je raznašati letake! Če ne bi imeli prepričanja, jih ne bi bilo na ta posel.

Hiro vzamem svoj del tiskov-in hajd na delo. Pri največem sem poskusila z trkanjem pri zadnjih vratih, da oddam ljudem letake osebno v roke in jim vrhutega še ustremno pripo-ročim, da naj glasujejo za naše kandidate. Prijaznost so mi vračali s prijaznostjo. Razdal sem vse do zadnjega pamfleta in domov sem se vračala z za-vestjo, da naše delo ni zamanj.

Kristina Turpin.

Agitacijski fond JSZ in Proletarca

V agitacijski fond JSZ in Prole-tarca, katerega namest je, da se po-jači agitatorje v naselbine, so prispe-vali slednji:

II. IZKAZ.

Krayn, Pa. Dr. št. 174 SNPJ \$2; Louis Sterle 50c; po 25c: Anton Butcher, John Hribar, Fr. Jerovšek, Fr. Jerovšek, A. Hribar, J. Krajan; po 10c: A. Tauzelj, J. Zalar, A. Pirman, J. Košir in A. Milavec, skupaj \$4.50. (Poslat Louis Sterle.)

Sygan, Pa. Po 50c: Frank Dolinar in Lorenco Kaučič; stižje neimenovani 65c, skupaj \$1.65. (Poslat Lorenco Kaučič.)</

Vtisi z agitacije po naših naselbinah

Piše Nace Zlembberger

UVOD.

Ze pred par meseci sem obljubil napisati vtise z agitacijskega potovanja, ki sem ga podvzel prosto poletje. To sem končno storil in poslal spis v začetku septembra. Ob enem sem naročil uredniku, da ako bo Proletar do zaključka volilnega boja v stiski za prostor, naj s tem spisom počaka do volitev. Tako sem pojasnil tudi tistim, ki so me pismeno ali ustremo vprašali, če in kdaj bom pisal.

Moja navada ni, da bi v dopisih pretiraval ali koga preko mene hvalil. Kar bom tu pisal, je vse resnično. Čitatelji pa naj mi oproste, ker imam tu in tam tudi kak dovtip. Vsak je napisan za šalo in brez namena koča žaliti.

I.

Dne 22. maja t. l. mi je srodrug Chas. Pogorelec v daljšem pismu sporočil, da me upravni odbor Proletarca vabi na agitacijsko potovanje za naše glasilo in JSZ. Opisoval mi je težkoče, v katerih je Proletar v sledi krize, o pomankanju zastopnikov o padanju števila naročnikov ker ni nikogar, da jih bi obiskoval ter pridržal v seznamu.

Ko sem čital to pismo, ki me je presenetilo—kajti prav nič nisem pričakoval, da bi me še kdo vabil na agitacijsko potovanje — mi je begunil spomin daleč nazaj. Spomnil sem se po-knjega voditelja socialistov, dr. Viktorja Adlerja (oceta sedanega tajnika delavske-socialistične internacionale Fried- richa Adlerja) ter njegovih besed. Bilo je v kavarni Leobnu na Gornjem Štajerskem po nekem shodu. Bil sem mlad fant, željan poslušati srodruge. Govorili so o nemških nacionalistih v Avstriji, ki so bili v svoji vesenemski šovinistični politiki zelo agresivni. Sodružni na tem sestanku so izražali mnenje, da bodo imeli socialistični delavec z njimi še veliko voja. Vsakdo v tej družbi je izrazil svoje mnenje, samo jaz sem molčal. To je obrnilo name po-zornost dr. Adlerja. "Rad bi, da tudi ta-le mladenič kaj po-vé," je dejal. "No, mladi sodrug, kaj ti misliš o vsem tem, kar tu razpravljamo?" V po-

lomljeni nemščini sem odgovoril, da se mi ta boj proti nemškim nacionalistom zdi vse prepočasen. Treba je hitro obračnati z njimi, kajti oni so še bolj zlobni — kakor pa krščanski socialisti.

S. Adlerju je najbrž imponiralo moje iskreno navdušenje za delavsko stvar. Nagnil se je k meni, položil je roko na mojo ramo — natančno se spominjam vsega — in mi dejal:

"Dobr sodrug si. Varuj si svoje energije. Mlad si in bilo bi škoda, če se bi prehitro izčpal v ognju navdušenja ali kakorkoli. Gotovo boš dočakal dobo, ko bo tvoja moč zelo prav prišla pokretu. Veliko mladih sodrugov ima napak, da se silno navdušijo, zagore in ugasnejo. Potem pa samo še ničle. Upam, da s teboj ne bo tako."

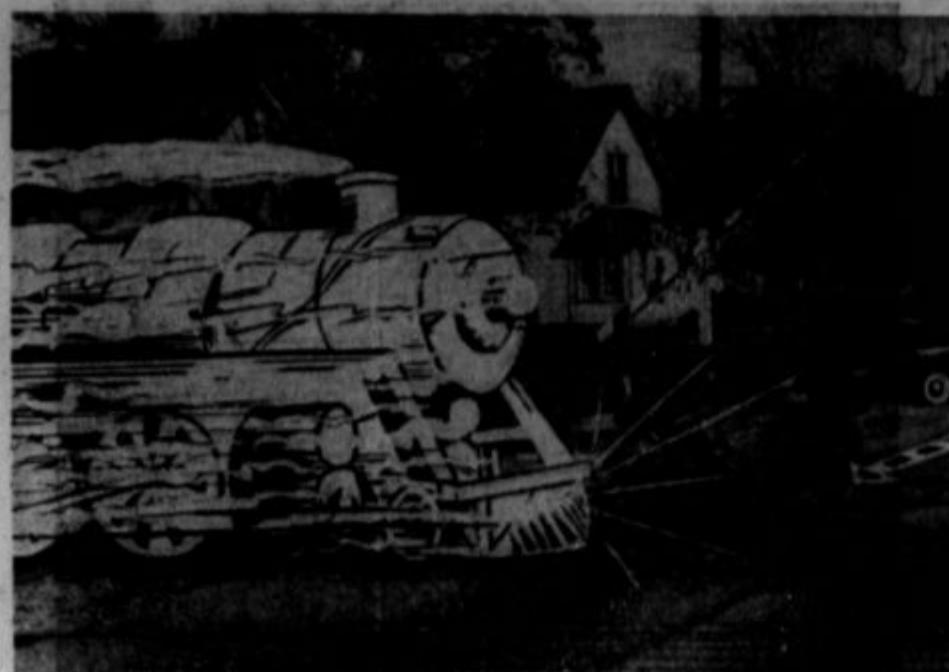
Name je napravil Adler tako mogočen vtis, da sem si zapomnil njegov nauk in vedno skušal slediti razumu namesto hipnitskem. To ni bilo vselej lahko, kajti so momenti, ko valovi navdušenja človeka nosijo kakor deščico, a vendar sem v vsakem skušal prevdariti, da-lje to, kar počnemo, prevdarno, ali pa bo končalo v razočaranju in polomih. Tako sem hrani svojo vero v socializem, dočim jih je šlo stotine drugih, ki sem jih poznal, iz hipnega navdušenja v razočaranje. Za pokret pa so ničle.

Predno sem upravi Proletarca odgovoril, sem se vprašal, če imam še dovolj energije za agitacijsko potovanje. Da, še mi je nekaj ostalo! Adlerjev nauk je bil pravilen. Nisem postal ničla.

Upravniku Proletarca pa sem pisal tole:

"Dragi s. Pogorelec:— Tvojega pisma sem vsega poziva sem se kar ustrasiš! Že tako v letih, 65 let kolovratom po naselbinah kakor da bi res ne bilo nikogar boljšega!

"Pismo sem parkrat prebral in že zmerom nisem verjet. Nato sem začel premišljevati. Razlogi so, ki govorjajo, da se sem že omenil. A so tudi razlogi, ki mi narekujejo, da naj pomagam. Zato sem se odločil, da prevezem halogo. Mogoče bom postal potem bolj lahak — v tem stanju brezdelja sem se namreč proti svoji vojni zde-

NAD 125,000 UBITIH V AVTNIH NEZGODAH; 4,000,000 RANJENIH

Od pričetka leta 1930 do zdaj je bilo v Zed. državah v avtih nezgodah ubitih okrog 125,000 ljudi in blizu 4,000,000 poškodovanih; tisoče izmed teh je pohabljenih in nadaljnji stotisoč trpe na neozdravljenih poškodbah.

Ako se bodo avtne nesreče dogajale v enaki meri kakor prejšnja leta od januarja 1930 naprej, bo v tem desetletju izgubilo življenje v njih 315,000 ljudi, 10,000,000 pa bo poškodovanih. Tako bo v enem desetletju na ameriških cestah izgubilo življenje več ljudi kakor pa v vseh vojnah, kar so jih dozdaj imelo Zed. države. Od januarja 1. 1924 do konca 1. 1933 je bilo v avtih nezgodah v tej deželi ubitih 273,112 ljudi. L. 1933 je bilo 29,000 ubitih in 850,700 ranjenih.

Največ smrtnih slučajev se dogodi v kolizijah med avti. Vzrok je čestokrat brezbrinjanje in ignorantnost voznikov. Veliko ljudi je ubitih na železniških križiščih. Vzrok je, ker proge je niso povod speljane nad cestami, in nič manj tudi dejstvo, da se voznikom navadno mudi bolj kakor bi bilo potrebno, pa skušajo prehiteti vlak, ali pa ga opazijo že ko je pre-

bil, in mogoče je, da si najdem kje tudi dekle, da ne bom fast do konca svojih dni. Ampak to je kajpado šala.

"Večer po sprejemu tvojega pisma sem v sanjah že agitiral. Sanjal sem je, da sem prekosil vse Proletarcev agitatorje in se celo Snovey re-kord. Zjutraj, ko sem se zbudil, mi je bilo žal, da so to bile samo sanje. Morda se uresničijo? Morda pa bom uspešen?

"Na potovanju bom skušal dobiti koga izmed mlajših, da se bi zavzel za agitacijo. Tako smo dobili Snova v Bridgeport in Snovu, v soboto na veseleco v Glencou, kjer bo tudi Tušek s sinovi, in če bo v kari prostor, grem potem v New Power Point. Tako se prične moja krizeva pot od postaje do postaje. Storil bom vse v svoji moči. Samo če bom mogel kaj opraviti! — Sodružno, Nace Zlemb-

ger."

Pripravil sem kar je bilo potrebno in premišljeval, kako bom uspel ob ovirah, ki jih navajam v prej citiranem pismu. Dne 25. maja sem šel k s. Jos. Snoju v Bridgeport in 26. maja na Glencoe na moje staro bivališče, kjer sem preživel precej let. Udeležil sem se veselice in slavnosti 30-letnice SNPJ, katero je na Glencou priredilo društvo št. 54. Obnovil sem starra znanstva in začel z agitacijo.

Dobil sem dva nova naročnika in pa precej gradiva za nadaljnjo prodiranje. Na veselici na Glencou je bil tudi s. Matt Tušek in njegovi sinovi, ki so igrali plesalcem. Dovorila sva se, da mu sporočim z dopisnico, kdaj bom pripravljen obiskati njihove kraje, pa pride pome z avtom.

Iz Glencoa sem šel v Windsor Heights, W. Va. Bilo je 28. maja — precej vroč dan — ko sem se peljal iz Wheelinga z električno železnicu. Na 35. postaji stopim iz kare. "Nace, zdaj pa le stopaj v hrib približno dve miliji, da se ti debelest nekoliko stanja," sem si mislil.

Okrug poldne sem dosegel s krovčem ves potan vrh hriba na Windsor. Ustavil sem se pri Fr. Kolencu, tajniku društva št. 353 SNPJ. Doma je bila samo žena z otrokom. "On dela," mi je rekla. Prosil sem jo, naj mi da vode, kajti bil sem žezen. "Pitna voda tu je slaba," je pojasnila in mi postregla z domaćim pivom. Na moje vprašanje, kje živi Hribarjeva družina, mi je dala navodila in po tem odihu sem se napotil k nji na drug konec vasi.

(Dalej prihodnjič.)

Socialistično gibanje v New Jerseyju

Elizabeth, N. J. — Socialistična stranka je vodila v tej državi zelo živahnvo volilno kampanjo. Tudi tukajšnji socialistični klub zadovoljivo napreduje, bodisi v številu članstva in v prirejanju shodov ter predavanj. Premalo pa ima takih članov, ki so pripravljeni vrstiti praktično agitacijsko delo. Na primer raznašati socialistične letake v volilnih bojih. Dne 30. oktobra se nas je odzvalo za to delo samo 8 članov.

Stranka je izdala letak za kampanjo v Elizabethu, dalje za agitacijo v vsi državi in poleg

lomljeni nemščini sem odgovoril, da se mi ta boj proti nemškim nacionalistom zdi vse prepočasen. Treba je hitro obračnati z njimi, kajti oni so še bolj zlobni — kakor pa krščanski socialisti.

S. Adlerju je najbrž imponiralo moje iskreno navdušenje za delavsko stvar. Nagnil se je k meni, položil je roko na mojo ramo — natančno se spominjam vsega — in mi dejal:

"Dobr sodrug si. Varuj si svoje energije. Mlad si in bilo bi škoda, če se bi prehitro izčpal v ognju navdušenja ali kakorkoli. Gotovo boš dočakal dobo, ko bo tvoja moč zelo prav prišla pokretu. Veliko mladih sodrugov ima napak, da se silno navdušijo, zagore in ugasnejo. Potem pa samo še ničle. Upam, da s teboj ne bo tako."

Name je napravil Adler tako mogočen vtis, da sem si zapomnil njegov nauk in vedno skušal slediti razumu namesto hipnitskem. To ni bilo vselej lahko, kajti so momenti, ko valovi navdušenja človeka nosijo kakor deščico, a vendar sem v vsakem skušal prevdariti, da-lje to, kar počnemo, prevdarno, ali pa bo končalo v razočaranju in polomih. Tako sem hrani svojo vero v socializem, dočim jih je šlo stotine drugih, ki sem jih poznal, iz hipnega navdušenja v razočaranje. Za pokret pa so ničle.

Predno sem upravi Proletarca odgovoril, sem se vprašal, če imam še dovolj energije za agitacijsko potovanje. Da, še mi je nekaj ostalo! Adlerjev nauk je bil pravilen. Nisem postal ničla.

Upravniku Proletarca pa sem pisal tole:

"Dragi s. Pogorelec:— Tvojega pisma sem vsega poziva sem se kar ustrasiš! Že tako v letih, 65 let kolovratom po naselbinah kakor da bi bilo nikogar boljšega!"

"Pismo sem parkrat prebral in že zmerom nisem verjet. Nato sem začel premišljevati. Razlogi so, ki govorjajo, da se sem že omenil. A so tudi razlogi, ki mi narekujejo, da naj pomagam. Zato sem se odločil, da prevezem halogo. Mogoče bom postal potem bolj lahak — v tem stanju brezdelja sem se namreč proti svoji vojni zde-

pozno. Veliko avtih nesreč povzroča pjanost. Mnogo ljudi, posebno otrok, je povoženih vselej svoje nepaznosti, a prav tako je res, da so tudi mnogi vozniki naravnost brutalni in pode svoj avto — če, se bodo ljudje že umaknili! Marsikdo voznikov se potem kesa — ampak ubitih žrtvam to ne povrne življenja in ne udov po hobljenjem.

Po celem delu delujejo oblasti in razne organizacije, da se nesrečaomeji, toda rezultat dozdaj je nezadovoljiv.

Razno iz So. Chicaga

V zadnji številki Proletarca sem sporočila par novic iz So. Chicaga. Motiv dopisa je bil samo to, da pišem, kaj se je zgodilo v naši naselbini.

Socialisti v New Jerseyju so imeli kandidate v vse urade. Na prosvetnem polju delujejo mnogi sodruži. Tu imamo Proletarca v So. Chicagu malo naročnikov in ravno tako tudi dnevnika Prosvetnega.

Moje mnenje je, da čim več je dopisov iz naselbine, več je v nji zanimanja za list, ki jih pričuje. To olajša delo zastopnikom, ko agitirajo za delavski časopis.

Glavno pravilo za dopisnike je, da poročajo resnico in da kritizirajo z dobrim namenom. Torej ni važno, ali je bil dopisnik osebno tu ali tam, o čemur poroča, ampak važno je, da piše resnico.

V klubu se vseča skupina s svojim angloškim (mladinskim) odsekom v soboto 10. nov. veselico na 116 Six Mile Rd. Prične se ob 7. zvečer. Vstopnina je samo 15c. Posebnost te veselice bo v tem, da pridejo gosti v narodnih nošah.

Prebitez je namenjen klubu za pokrivanje izdatkov, ki jih ima v svojem agitacijskem in drugem delu. Tukajšnja slovenska publike je bila klubu vskitar naklonjena. Upamo, da poseti — naše občinstvo tudi to prireditve v obilnem številu. Na svidenje v soboto 10. novembra. — Odbor.

Ta novica je vredna, da se jo bi objavilo z velikimi črkami.

So. Chicago je velika naselbina. Skoraj vsi rojaki so mezdni sužnji in če se bi tega zavedali, bi moral imeti klub vsaj sto članov.

V nedeljo 28. oktobra sta posetila banket, ki je bil prirejen v počast s. Jack Sullivanu, kateri odhaja v New York, dva srodruga iz S. Chicaga. Na bankeetu je bil tudi Anton Garden, ki je bil dan prej izvoljen za "chairman" Cook County S. P. Prisel je tudi Leo Krzycki. Imeli smo veliko užitka. Priporočljivo je, da bi naši sodruži poseli slične prireditve v večjih številih, kajti mi smo del ameriške soc. stranke.

Še eno, oziroma "novico", je dobro priobčiti. Bilo je na pikniku kluba št. 224. Neki rojaki je vprašali člana, kateri stranki pripada: "K nobeni." Se je odrezal. Tako je prav, je rekel rojak, in dostavil: "Kaj

pa ti dajo eni kot drugi?"

Mislim, da bi bilo za klube veliko boljše, če ne bi sprejemali takih "subjektov" v svojo sredo.

To naj bo za smeh. Saj so semejoči se obrazni bolj prijeljivi, in zdravni priporočajo smeh za važno zdravilo.

Frances Mutz.

Veselica v Detroitu

Detroit, Mich.—Klub št. 114 priredi skupino s svojim angleškim (mladinskim) odsekom v soboto 10. nov. veselico na 116 Six Mile Rd. Prične se ob 7. zvečer. Vstopnina je samo 15c. Posebnost te veselice bo v tem, da pridejo gosti v narodnih nošah.

Prebitez je namenjen klubu za pokrivanje izdatkov, ki jih ima v svojem agitacijskem in drugem delu. Tukajšnja slovenska publike je bila klubu vskitar naklonjena. Upamo, da poseti — naše občinstvo tudi to prireditve v obilnem številu. Na svidenje v soboto 10. novembra. — Odbor.

Koliko društva v vaši naselbini je včlanjenih v Prosvetni matici?

SUNSHINE — FRESH AIR AND GOOD PURE MILK
Balance Your Daily Diet With

Wencel's Dairy Products

GOOD PURE MILK

IT PROTECTS YOUR HEALTH

2380-82 BLUE ISLAND AVE. — Phone Monroe 3673

ZA LIČNE TISKOVINE
VSEH VRST PO ZMERNIH CENAH
SE VEDNO OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO

Adria Printing Co.

1838 N. HALSTED STREET, CHICAGO, ILL.

Tel. Lincoln 4700

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS.

FENCL'S

RESTAVRACIJA IN KAVARNA

2609 So. Lawndale Ave.

Chicago, Ill.

Andrew Vidrich:

DELAVSKI BOJI V TRSTU PRED TREMI DESETLETJI

Trst pod vlasti stare Avstrije je bil pozorni mnogih bojov med delavci in delodajalcem. Oblast z delavci v Trstu ni mogla postopati vedno tako brezobzirno kakor na primer v malih industrialnih krajih, vključivši Ljubljano. Tržaško delavstvo je znalo oklicati generalno stavko in se ji odzvati; znalo je demonstrirati kakor delavstvo le v malokaterem drugem avstrijskem industrialnem mestu.

Vendar pa ti boji niso bili brez velikih žrtev. Niti ne misljam napraviti vtisa, da je vlasta mišala, kadar je delavstvo stavko ali demonstriralo za svoje pravice.

V tem spisu bom predstavil čitateljem svoje skušnje iz generalne stavke strojnikov in drugih delavcev v Trstu, ki se je vršila februarja 1902, torej pred dobrimi tremi desetletji. Slovencev je živilo tedaj veliko v Trstu. Marsikdo izmed njih je zdaj v Ameriki. Nedvomno se omenjene stavke spominjajo vsakdo, ki je tedaj živel v tem glavnem avstrijskem pristaniškem mestu in sploh vsak delavec, ki se je zanimal za razredne spore v dualnem cesarstvu.

Na to stavko je ohranjen spomin posebno vsled vojaške mobilizacije proti nji. Kdor je videl, kako so vojaki gonili stavkarje iz ulice v ulico, razbiti cestne svetilke, mlake krvi, zdrobiljene sipe v izložbenih oknih in popade, ki so trajale okrog štiri dni, ne bo te borbe nikdar pozabil.

Stavka je imela svoj začetek med strojnikami v Lloydovih ter drugih ladjedelnicah. Iz simpatije z njimi so zastavili tudi drugi delavci. Tako je nastal generalni štrajk. Bil je tako popolen, da je bilo ponoči vse mestni v temi. V nobeni tovarni se ni črnilo niti eno kolo. Stavka je bila velikanska demonstracija solidarnosti.

Zivljenske razmere delavcev v Avstriji niso bile ugodne. Trst ni tvoril izjem. In na tej veliki prometni žili so delavci od časa do časa ustavili vse toke z zahtevijo: Primaknite nekaj, da ne bo naše stanje tako mizerno!

Kakor je običaj danes, tako je bil tudi takrat. Kapitalistična oblast proti delavcem. V avstrijski vlasti se je zbudila zver. Mobilizirala je proti stavkarjem v Trstu veliko pehote, kavalerijo, artillerijo in tudi mornarične trdnjave, ki so pretili mestu s svojimi topovskimi žrelji. Ako bi širje do zorb oboroženi pešpolki ne mogli ugnati upornih delavcev, je vlasta namignila pripravljenost bombardirati mesto, da zaduši nebolegljene delavce — če treba v krvi, rajske, kakor pa da bi države pod "takim pritiskom" ugodile zahtevam delavcev.

Volitve v odbore JSZ

Dne 10. novembra se pričajo volitve v odbore JSZ in končajo 22. decembra. Tajniki klubov naj skrbe, da dobe glasovnice vsi člani in da vse glasujejo.

Kandidati v odbore so nominirali klub JSZ v Chicagu, kakor določajo pravila. Srbski klub št. 20 nominira kandidate posebej, in sicer dva v eksekutivo in enega v nadzorni odbor JSZ.

Kandidati so navedeni po abecednem redu. V eksekutivo jih kandidira osem. Pet jih je treba izvoliti. Nihče naj torej ne glasuje za več kot pet. Kandidati v eksekutivo so:

ALES FRANK
GODINA FILIP
GROSER LUCA
OVEN JOSKO
SAITZ JUSTIN
VIDER FRED A.
WIPOVNICK LUDVIK
ZAITZ FRANK

V nadzorni odbor JSZ kandidira pet članov. Dva izmed teh je bila izvoljena. Nihče naj ne glasuje za več kot dva. Kandi-

so med nas ostrenabojne in častniki so nam zabičili, da naj bomo pripravljeni na odločen nastop, če bo potreben.

Se vedno ni bilo nikomur izmed nas znano, čemu vse to ne-nadno oboroževanje, zlasti še v dnevih, ki so bili označeni s "službeno prosti".

Gvorice so naraščale. Nekateri so menili, da nas pošljemo bržkone nad Turke. Drugi zopet: "Italijani hočejo vzeti naše kraje." Razpletite se fantastične vesti, da je sovražnik moje že prekoračil, da so se Madjari spuntali, in da se bo tresa presneto vojskovati, predno vsega tega konec.

Nihče pa ni ne vedel in ne sumil, da se pripravlja v Trstu "punkt" delavcev in da velja na-sa mobilizacija samo domaćim "sovražnikom"!

Kake pol ure pred kosilom, ki je bil za vojake edino nekaj vreden obed (kajti zajtrk ni bil nato mikaven), je bilo treba oditi. Misili smo na kosilo, ampak mobilizacija se ne ozira na glad vojakov. Naša 14. stotinja je bila pozvana naglooma na odvod. V par minutah se je moštvo na dvorišču spravilo v red. Sledilo je povelje. "Nabite puške!" In nato: "Nasadite bajonet!"

Nenadoma je trešilo mednje povelje: "Vsi dopusti pre-klicani!"

Tudi tisti, ki nismo bili deležni dopusta, smo bili presenečeni nad tem odlokom, veden, da se je moralo zgoditi nekaj posebnega. Nastala so ugibanja z vsakojakimi gvoricami, kot je običaj. Kmalu nato so nam sporočili, da se naj zbere vse moštvo stotnije v določeni sobi, kjer naj posedemo po stolih in posteljah. Prišel je stotnik s par častniki, ki pa niso bili od naše stotnije, s knjigami v roki in začeli razlagati službeni pravilnik ter dolžnosti vojakov. Opozorjal je na princip discipline in poudarjal, da mora vojak izvrševati vsa povelja brez pogojno, ne da bi se vpraševal, čemu in zakaj. Če zadovomi in krši predpise v izvrševanju službe, bo kaznovan, in najstrožja kazn je smrt. Vojak je podvržen absolutni disciplini ne samo v vojnem času, ampak tudi kadar je poslan varovati red in mir, ali pa v boj za domovino in cesarja proti revolucionarjem.

V pol ur je bil ta neprisakovani pouk končan. Vojaki smo se razšli na svoja mesta, oziramo h "krevetom" in ugibali, kaj naj vse to pomeni. O razrednem boju nismo bili poučeni. Delavsko gibanje je bilo večini vojakov tuja stvar.

Ni bilo dolgo, ko zasišlimo trobentača vojaške straže dajati signal za splošno pripravljenost (general bereitschaft). Začeli smo z vso naglico spravljati v red nahrbtnike — tornistre po domače — da bo vsekodobno imel pripravljen vse, kar so določevali predpisi. V pospeševanje naglice je bila v običaju naredba, da kdor se prvi opravi, pripravi in je v redu z vsem, bo deležen bodisi priznanja ali kar že. In vojaki so na vso moč hiteli. Kmalu smo bili v vojni pripravljenosti. Razdelili

A. & P. trgovine in delavci

Great Atlantic and Pacific Tea Co., ki lastuje tisoče trgovin z grocerijskim blagom, sočivjem, mesom itd., izkoriča svoje delavce na vse mogoče načine. Plačuje jim tako malo. Ko so se nekatere stroke delavcev organizirale in ji sporočile, da je njih potrebljivosti konec, se je kompanija napravila užaljeno, češ, mi storimo vse v svoji moči v korist odjemalcov.

Ampak če hočejo delavci naga-jati — dobro! Bomo pa zapri naše prodajalne. Tako je rekla omenjena družba v Clevelandu in svojo potezo res spremo igrala. Par tisoč delavcev, neorganiziranih seveda — se je ustrazio brezdelnost, posebno še, ko je kompanija svojo grožnjo podprla z dokazom, da misli prodajalne izprazniti in se umakniti iz Clevelandca. Apelirali so na župana, da naj za božjo voljo kaj stori, da A. & P. štacune ostanejo v obratu.

Kompanija se je "udala" in bo še "služila" Clevelandanom. Ampak delavci v njenih prodaja-jalnih bodo izkoričani kakor so bili doslej. To, kar so navidezno pridobili, bo morda koriščeno nekaterim, drugi pa so veseli, da jim ni treba biti med brezposelnimi, pa magari če de-lajo za neznatno plačo.

Nekolikor boljši je bil rezultat stavke v trgovinah iste kom-pañije v Milwaukeeju. Sprejel je kandidaturo Chas. Pogorelec, dose-danji tajnik.

Navodila članstvu glede tega

glasovanja so v pismu, ki je bilo poslano klubom zaeno z glasovnicami.

V sledi te grobe intervencije avstrijske vlade se je ta stavka res razvila v nekako vstajo. V marsičem je bil takratni boj kapitalističnih interesov v vladi proti socialistom, ki so kontrolieli vse delavsko gibanje v Trstu, sličen boju, ki so ga podvzela proti njim v povojni dobi fašistične gibanje v Italiji.

Nemčija in Avstrija, torej na o-zemlju treh dežel, kjer je bilo

pred vojno vposljenih največ

naših ljudi.

V sledi te sličnosti takratnega

in sedanjega boja sem se odločil

napisati te spomine na stavko

v Trstu iz leta 1902.

*

Bilo je v pondeljek pred

pustnim torkom l. 1902. Fantje,

ki so služili vojake pri 97. peš-

polku v Trstu, so bili prežeti

veselja nad pardnevnim dopu-

stom. Odpravljali so se na obisk

svojcev in misili na ravanje, na

zabavo ter na dekleta v svojih

vaseh."

Nenadoma je trešilo med-

nje povelje: "Vsi dopusti pre-

klicani!"

Tudi tisti, ki nismo bili dele-

žni dopusta, smo bili preseneč-

eni nad tem odlokom, veden,

da se je moralo zgoditi nekaj

posebnega. Nastala so ugibanja

z vsakojakimi gvoricami, kot

je običaj. Kmalu nato so nam

sporočili, da se naj zbere vse

moštvo stotnije v določeni sobi,

kjer naj posedemo po stolih in

posteljah. Prišel je stotnik in

čadži v obliku vratca. Govoril je

znamenje in je zato imel ne-

sporazume s stranko. Služil je

gibanju s tako poštenim prepri-

čanjem, da se mu ni nikdar po-

javila misel ustvariti iz takih

priložnostnih resnic, ki so vznik-

eli iz tistih knjig, iz katerih ita-

ljanski državljan čestokrat ves-

začuden izve, kako se radoved-

nemu inozemstvu razlagata bla-

goslov fašističnega gospodar-

stva. Nicolo ni bil nekršičen,

domišljavi človek. Že večkrat

je dovolil zastopati samostoj-

no mnjenje in je zato imel ne-

sporazume s stranko. Služil je

gibanju s tako poštenim prepri-

čanjem, da se mu ni nikdar po-

javila misel ustvariti iz takih

priložnostnih resnic, ki so vznik-

eli iz tistih knjig, iz katerih ita-

ljanski državljan čestokrat ves-

začuden izve, kako se radoved-

nemu inozemstvu razlagata bla-

goslov fašističnega gospodar-

stva. Nicolo ni bil nekršičen,

domišljavi človek. Že večkrat

je dovolil zastopati samostoj-

no mnjenje in je zato imel ne-

sporazume s stranko. Služil je

gibanju s tako poštenim prepri-

čanjem, da se mu ni nikdar po-

javila misel ustvariti iz takih

priložnostnih resnic, ki so vznik-

eli iz tistih knjig, iz katerih ita-

ljanski državljan čestokrat ves-

začuden izve, kako se radoved-

nemu inozemstvu razlagata bla-

goslov fašističnega gospodar-

stva. Nicolo ni bil nekršičen,

domišljavi človek. Že večkrat

je dovolil zastopati samostoj-

no mnjenje in je zato imel ne-

sporazume s stranko. Služil je

gibanju s tako poštenim prepri-

čanjem, da se mu ni nikdar po-

javila misel ustvariti iz takih

priložnostnih resnic, ki so vznik-

eli iz tistih knjig, iz katerih ita-

ljanski državljan čestokrat ves-

začuden izve, kako se radoved-

nemu inozemstvu raz

NO. 1417.

Published Weekly at 3639 W. 26th St.

CHICAGO, ILL., November 7, 1934.

Telephone: Rockwell 2864

VOL. XXIX.

SOCIALISTS INVITE UNATTACHED RADICALS TO JOIN THE PARTY

The Socialist Party adopted an invitation to all radicals who do not belong to any party to join it in speeding the growth of Socialist organization. The text of the appeal was written by Norman Thomas.

Each passing day's news shows that Socialism is the hope and the only hope of the world. This old capitalist system cannot be patched up. The invitation of President Roosevelt to Republicans and Socialists and others to back him is an invitation to try to prolong the life of a dying system a little longer.

To this the mounting debt, the growing army of the unemployed, the plight of the farmer and the increase in regimentation of labor abundantly testify. What we are getting is a standardization and regimentation of capital under the codes, a preparation of Fascism, against which the workers with hand and brain everywhere must be on guard.

But it is not enough to state these facts. We make slower progress than we ought because those of us who are united in believing that workers with hand and brain in country and city must get control of government to plan for the abundance of the cooperative commonwealth are divided. We who believe that the times require another American Revolution to enforce a new Declaration of Independence must get together.

The more of us who get together the more successful our efforts to bring together farmers and workers with hand and brain, the sooner will that revolution come to a successful conclusion, and the greater will be our power to conduct it in an orderly and peaceful manner.

It is not we but our enemies, the exploiters and militarists, who are the friends of violence and cruelty.

It is because we have been divided that our fellow countrymen have been inclined to turn to quack remedies. It is because we have been divided that far-

mers and workers have persisted in the impossible task of trying to make the Democratic or the Republican Party an agent of some vague radicalism. The history of scores of efforts shows that this cannot be done. It was not done by the elder LaFollette. It will not be done by Upton Sinclair.

Therefore the Socialist Party issues an earnest appeal to you, our brothers and sisters, to join with us in building our party to wage an effective war against war, against Fascism, against a disintegrating capitalism, against exploitation and the poverty the workers have known so long.

We cannot fight against these things except as we fight for the Cooperative Commonwealth. That means that we fight for Socialism; for the social ownership of the great natural resources and the principal means of production and distribution and their planned management for the use of the great mass of workers with hand and brain rather than for the private profit of a small owning class.

It is to workers with hand and brain in mine, on farm, in mill, factory, office and school room that we appeal. Especially do we extend an invitation to men and women of true revolutionary zeal who are now serving the labor movement but who have not yet come in to one strong, united party of the workers to give it your strength.

Some of you have been members of various parties which you have been compelled to leave because their tactics have been so badly adapted to the achievement of the great end you seek. Some of you have not in recent years been members of any party. You have been homeless. To you the Socialist Party offers a welcome, not as groups or as political factions, but as loyal comrades in the great cause of achieving Socialism in our time. It welcomes

you into a fellowship where free discussion and criticism of differences of opinion and viewpoints are encouraged with the expectation that discussion will be carried on within the limits of party discipline.

Come with us and help us to answer the challenge of incipient Fascism, the challenge of the continual menace of war, the challenge for the abolition of poverty and the predatory society! Answer it by putting America in the vanguard of the nations who together are creating the federated cooperative commonwealths of mankind.

THE REAL FEAR

It may be set down as a rule that the gentry who constitute the self-appointed protectors over the souls of the working class, and who charge Socialists with being infidels and Socialism with attacking religion, are themselves hypocrites who are profiting by the ignorance and superstition of their victims and who use the cloak of religion to conceal their own evil practices. Their pretended solicitude for religion is a sham. What they really fear is not that religion will be destroyed, but that religion and false pretense will be discovered.

—Eugene V. Debs.

LEST WE FORGET

New occasions teach new duties; time makes ancient good uncouth.

They must upward still and onward who would keep abreast of truth.

Lo, before us gleam her camp fires! We ourselves must Pilgrims be.

Launch our Mayflower, and steer boldly through the desperate winter sea.

Nor attempt the future's portal with the past's blood-rusted key.

—James Russell Lowell.

THE RIGHT TO STRIKE

The Chamber of Commerce, with characteristic mealy-mouthed tactics, asks that a truce be declared between capital and labor, and that labor cease all strikes, walkouts, picketing and bannerizing. This demand, as usual, is trimmed with a lot of talk about patriotism, loyalty and co-operation with the federal government in waging war on the depression. But not a word is said about capital observing the letter and spirit of the national industrial recovery act. Not a word about

collective bargaining, guaranteed under section 7-A, and not a syllable about decent wages and decent hours of labor.

The United States Chamber of Commerce has always opposed the right of labor to strike for higher wages, collective bargaining, the right to unionize, and the right to American standards of living. But under the national industrial recovery act labor's rights are supposed to be safeguarded and guaranteed. Fearful that the NRA will become an honest instrument for the enforcement of the NRA, the industrial leaders now propose a truce in which labor sacrifices everything, gains nothing—and surrenders the very principles for which it is organized.

The right to strike has long been recognized by the courts. And capital has always recognized its own right to strike. The depression is a direct effect of capital's use of the "right to strike," but capital uses another term.

When an industrialist closes his plant and throws thousands of workers into the breadlines he does not call it a "lockout" or a "strike". He calls it retrenchment, based on a myth.

There are unlimited types and kinds of strikes, but the only ones the newspapers ever mention are those in which labor takes a militant stand against exploitation, starvation wages or some other economic wrong.

Now the Chamber of Commerce insists that labor surrender its rights under the law in order to give capital a new lease on the economic lives of millions. If labor complies with the request then it deserves all it has and will receive in the future from those who coin capital out of the sweat and grime of those who toil.

Minnesota Union Advocate.

MARCH OF EVENTS

Cleveland, O.—The joint meeting of branch 27 and its English Section held Saturday, October 27, was very satisfactory. The Socialist Party campaign was the main topic of the discussion. Comrade Robert Dulles, state secretary of the Socialist Party was our guest. He gave his version on the present economic condition and also on the Farmer Labor Party in Minnesota.

A large amount of literature was distributed during the campaign by Socialists. We hope it will bring good results. After the business was disposed of an informal dance took place. Our young comrades enjoyed twirling to the polkas and other Slovencian dance numbers played.

* * *

P. L. Pickett, instructor of the F. E. R. A. class lectured on Fascism

last Wednesday evening at the branch headquarters. These classes are conducted regularly in discussion form in which everyone takes part. All are urged to attend.

Again we are reminding our friends of Cleveland to reserve Thanksgiving Day, November 29. Zarje and Vojan, both Socialist singing societies, are sponsoring "The Bartered Bride," a light comic opera written by Bedrich Smetana. It will be given in the original language; Bohemian, therefore we are giving you the version in English, act for act.

In first act the scene is that of a village square, alive with boisterous fair-day merriment. The keynote of joy and gladness is voiced by the chorus singing "Why Should We Not Rejoice?" Only Marenka stands apart from these gayeties, sad and gloomy, thinking of Jenik who in spite of his poverty and unknown parentage has won her heart. With her parents and Kecal, the village matchmaker, urging her to marry Vasek, the stuttering son of wealthy Micha, Marenka finds ample cause for sadness. Jenik, in a confidential mood reveals that he, too, is the son of a well-to-do father, but left home because of his stepmother. In a scene of sweet pathos the two promise each other eternal love.

Kecal and Marenka's parents are exhorting the fine qualities of Vasek, Micha's son by second marriage. In a concluding appeal Krusina, Marenka's father explains that he is bound to give her in marriage to Micha's son because of an old pledge he has made. Kecal, eager to consummate the nuptial agreement and collect his fee, thinks only of Vasek and forgets about Jenik, Micha's son by first marriage.

In the face of all pressure Marenka still defends her love for Jenik and Kecal confident of his unfailing wit, promises to find some way out of the difficulty. The boastful Kecal leaves in search for Jenik and the act closes with a gay polka. (To be continued.)

Rose and Wilma.

SEND HIM TO WAR

While the clouds darken Europe and America hopes that war of any kind will be averted but that if it does come America shall not be drawn into it, a sword-rattling editor of Minnesota delivers himself of the following:

"What this country of ours needs right now is another war. We believe that a war, not a revolution, every 15 years would imbue our citizens with the necessary patriotism, loyalty and fighting spirit to combat and overthrow any attempt at organizing or advocating radicalism, Communism and Socialism in this country. The liberal application of yellow paint and the incarceration or deportation of the 'red ilk' would put fear of hell in other doubtful patriots to walk and talk like Americans and not like Communists."

It is from The Hendricks Pioneer, whose editor is one of the less important opponents of the Farmer-Labor party. But his bloodthirstiness (or others) suggests a remedy.

Somehow, somehow, it should be

provided that if America ever enters a war during this man's lifetime no one should be allowed to go until he volunteers for front-line service throughout the entire war, as a private in the ranks without hope of promotion.

When the late Susan B. Anthony was agitating women's suffrage an editor wrote asking how she, a woman, unable to bear arms dared ask for the right of vote. "Suppose your country went to war," he jeered, "what would you do?" In her reply she said, "I would sit in my office and write editorials, the same as you would do."

For some time The Leader has been trying to raise a volunteer regiment of jingo editors. These men are not to write about the glory of war but actually to go out and face the bullets themselves. At the end of two years this is the score: If we had two more such editors to volunteer we'd lack only 998 of having a thousand.

(To be continued.)

THEY'RE OFF!

Our Doings Here and There

The Henderson meeting held by the West Side Socialist branches last Friday wasn't so well attended. However, we had a fair audience and they enjoyed listening to comrade Henderson's talk about the Labor movement in England and his advice to the young people in building up a strong labor movement here in America. Comrades Beranek and McDowell also gave short impressive talks. Karl Marx's string orchestra entertained with a few selections and comrade Anton Garden acted as chairman. Some of the young comrades.

Changes and additions to the JSF by-laws have been published in two issues of Proletarec already. It would be well for branches to take this matter up as part of their business meeting. The young comrades too, should discuss these changes before the referendum is held.

A public reception will be held for comrade Julius Deutsch on Wednesday evening, November 21, at the Orchestra Hall, near the Art Institute on Michigan Ave. Comrade Deutsch played a heroic part in the Austrian revolt last February and is author of many books. His most recent pamphlet is "The Civil War In Austria". Workers, demonstrate your opposition to fascism by attending this meeting. Admission tickets can be secured at the office of Proletarec.

John Rak.

Election Results In Next Week's Issue

Our paper goes to press every Tuesday, therefore this issue was printed before the Tuesday's election results were known. A report on them will be published in the next issue.

Our sub-diggers report is published in this issue. Comrade Henrik Pešarić who has recently made a tour through New York and the anthracite region of Pennsylvania leads the list. Cleve-

bringing it to them thru an organization of their own. We spoke of the coming mass demonstrations of the unemployed on Nov. 24 and we were assured that they shall all fall in line. Charles Pogorelec spoke after the meeting.

Fred Henderson was the main speaker of our campaign rally at the SNPJ Hall last Friday. He emphasized that there was something between the manufacturer of goods and their consumption. That something is profit. And it is profit that is in the way of a world of plenty. Milada Beranek and Art McDowell addressed the meeting also. Anton Garden was chairman. We sold 91 books and pamphlets. Comrade Henderson autographed his book *The Case for Socialism*, which helped its sales considerably. Others please copy.

This man Insull whom they brought back from France-Greece-Turkey-Black Sea-etc., is roaring defiance at the prosecutor who dares to touch the fallen exking of public utilities. Some of these birds have a lot of crust, including Insull. He has the nerve to say that he'd do it all over again and the big papers are playing up his stories.

A Night In Slovenia

Detroit, Mich.—If you wish to enjoy yourself in a real old country fashion and atmosphere do not fail to attend our dance Saturday night, November 10, at the Six Mile Road. It will be one of the most realistic reproductions of Slovenian night life. To help make the affair lively, wear a Slovene national costume if you have one. The dance is sponsored by branch 114 and its English Section. Admission 15c. — Stoyan Menton.

The Munitions Racket

If the Special Senate Committee which has been named to investigate the international munitions business is both able and honest, Americans who believe in the "America First" type of patriotism are likely to be shocked.

Investigators have already uncovered the fact that the munition makers have no country, that they are as willing to earn their money by selling to the enemy in time of war as by supplying their own nation with death-dealing appliances.

After all, patriotism of the conventional type is designed for the lower orders; the profiteers take theirs in cash—R. L. A.

Good Return

"I have spent nearly \$20,000 on that girl's education," complained the aggrieved father, "and here she goes and marries a young fellow with an income of only \$1,000 a year."

"Well," said the friend of the family, "that's 5 per cent on your investment. What more can you expect in these times?"